ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 3ης Ιουλίου 1997 *

Στην υπόθεση C-269/95,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Oberlandesgericht München (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Francesco Benincasa

και

Dentalkit Srl,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 13, πρώτη παράγραφος, 14, πρώτη παράγραφος, και 17, πρώτη παράγραφος, της προαναφερθείσας Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους G. F. Mancini, πρόεδρο τμήματος, J. L. Murray, K. N. Κακούρη (εισηγητή), P. J. G. Kapteyn και H. Ragnemalm, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer
γραμματέας: L. Hewelett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Benincasa, εκπροσωπούμενος από τον Reinhard Böhner, δικηγόρο Μονάχου,

— η Dentalkit Srl, εκπροσωπούμενη από τον Alexander von Kuhlberg, δικηγόρο Μονάχου,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Jörg Pirrung, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Δικαιοσύνης,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Pieter van Nuffel, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενο από τον Hans-Jürgen Rabe, δικηγόρο Αμβούργου,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Benincasa, εκπροσωπούμενου από τον Reinhard Böhner, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον Marco Núñez-Müller, δικηγόρο Αμβούργου, κατά τη συνεδρίαση της 22ας Ιανουαρίου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Φεβρουαρίου 1997,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 5ης Μαΐου 1995, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 9 Αυγούστου 1995, το Oberlandesgericht München υπέβαλε, δυνάμει του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971, για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24), τρία ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 13, πρώτη παράγραφος, 14, πρώτη παράγραφος, και 17, πρώτη παράγραφος, της Συμβάσεως αυτής.

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της εταιρίας Dentalkit Srl (στο εξής: Dentalkit), με έδρα τη Φλωρεντία, και του Benincasa, Ιταλού υπηκόου, περί του κύρους συμφωνίας franchise συναφθείσας μεταξύ αυτών.

3 Από τη δικογραφία της υποθέσεως της κύριας δίκης προκύπτει ότι η Dentalkit δημιούργησε στην Ιταλία το 1987 μια αλυσίδα καταστημάτων franchise που ειδικεύονται στην πώληση προϊόντων για την υγιεινή των οδόντων. Ο Benincasa συνήψε με την Dentalkit το 1992 στη Φλωρεντία μια συμφωνία franchise για την ίδρυση και τη λειτουργία ενός καταστήματος στο Μόναχο. Η Dentalkit επέτρεψε, με τη συμφωνία αυτή, στον Benincasa να εκμεταλλεύεται το δικαίωμα αποκλειστικότητας που αφορά το σήμα Dentalkit εντός ορισμένης γεωγραφικής ζώνης. Η Dentalkit ανέλαβε επιπλέον την υποχρέωση να παραδίδει τα εμπορεύματα που φέρουν αυτό το σήμα, να παρέχει τη στήριξή της σε διαφόρους τομείς, να οργανώνει τα αναγκαία προγράμματα επαγγελματικής καταρτίσεως και να προβαίνει σε δραστηριότητες προωθήσεως των πωλήσεων και διαφημίσεως και, τέλος, να μην ανοίγει καταστήματα πωλήσεως στη γεωγραφική ζώνη που καλύπτεται από το δικαίωμα αποκλειστικότητας.

4 Ο Benincasa, εξάλλου, ανέλαβε την υποχρέωση να δημιουργήσει με δαπάνες του χώρους καταστήματος, να προσφέρει εντός του καταστήματός του μόνο προϊόντα Dentalkit, να τηρεί το απόρρητο ως προς πληροφορίες και έγγραφα που αφορούν την Dentalkit και να της καταβάλει ποσό 8 εκατομμυρίων ιταλικών λιρών (LIT) ως απόδοση δαπανών για τη στήριξη στον τεχνικό-εμπορικό τομέα κατά την έναρξη λειτουργίας του καταστήματος πωλήσεων, καθώς και ποσό ίσο προ το 3 % του ετησίου κύκλου εργασιών. Αναφερόμενοι στα άρθρα 1341 και 1342 του ιταλικού αστικού κώδικα, οι συμβαλλόμενοι συνομολόγησαν ειδικά, θέτοντας συμπληρωματικά την υπογραφή τους, την ακόλουθη ρήτρα που περιέχεται στη σύμβαση: «Για κάθε διαφορά που αφορά την ερμηνεία, την εκτέλεση ή άλλα ζητήματα της παρούσας συμβάσεως αρμόδια είναι τα δικαστήρια της Φλωρεντίας.»

5 Ο Benincasa άνοιξε το κατάστημά του, κατέβαλε το αρχικό ποσό των 8 εκατομμυρίων LIT και προέβη σε ορισμένες αγορές για τις οποίες ουδέποτε κατέβαλε το αντίτιμο. Εν τω μεταξύ έπαυσε κάθε δραστηριότητα.

6 Ο Benincasa προσέφυγε στο Landgericht München I, προβάλλοντας ότι, δυνάμει του γερμανικού δικαίου, η συμφωνία franchise είναι άκυρη στο σύνολό της, οπότε ζήτησε τη λύση της. Υποστήριξε επίσης ότι οι συμβάσεις πωλήσεως που συνήφθησαν μεταγενεστέρως βάσει της συμφωνίας franchise είναι άκυρες.

7 Κατά τον Benincasa, το Landgericht München I είναι αρμόδιο ως δικαστήριο του τόπου εκπληρώσεως της παροχής κατά την έννοια του άρθρου 5, περίπτωση 1, της Συμβάσεως. Η περιληφθείσα στη συμφωνία franchise ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας υπέρ των δικαστηρίων της Φλωρεντίας δεν συνιστά παρέκκλιση ως προς την ασκηθείσα από αυτόν αρνητική αναγνωριστική αγωγή, δεδομένου ότι το αίτημα της αγωγής αφορά, κατ' αυτόν, την ακυρότητα όλης της συμφωνίας και, επομένως, της ρήτρας διεθνούς δικαιοδοσίας. Επιπλέον, ο Benincasa επισήμανε ότι, δεδομένου ότι δεν έχει ακόμη αρχίσει τις εμπορικές του δραστηριότητες, έπρεπε να θεωρηθεί ως καταναλωτής κατά την έννοια των άρθρων 13, πρώτη παράγραφος, και 14, πρώτη παράγραφος, της Συμβάσεως.

8 Το κείμενο των διατάξεων αυτών έχει ως εξής:

Άρθρο 13

«Σε συμβάσεις που ο σκοπός τους μπορεί να θεωρηθεί ξένος προς την επαγγελματική δραστηριότητα αυτού που τις καταρτίζει, και που αποκαλείται στη συνέχεια "καταναλωτής", η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται από τις διατάξεις του παρόντος τμήματος, με την επιφύλαξη του άρθρου 4 και του άρθρου 5, σημείο 5·

1. όταν πρόκειται για πώληση ενσωμάτων κινητών με τμηματική καταβολή του τιμήματος ή

(...)»

Άρθρο 14

«Η αγωγή καταναλωτή κατά του αντισυμβαλλόμενου μπορεί να ασκηθεί είτε ενώπιον των δικαστηρίων του συμβαλλόμενου κράτους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο αντισυμβαλλόμενος είτε ενώπιον των δικαστηρίων του συμβαλλόμενου κράτους, στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο καταναλωτής.

(...)»

9 Το Landgericht München I κήρυξε εαυτό αναρμόδιο, θεωρώντας ότι η ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας που περιέχει η συμφωνία franchise είναι έγκυρη και ότι, στην παρούσα περίπτωση, δεν πρόκειται για σύμβαση συναφθείσα με καταναλωτή.

10 Το Oberlandesgericht München, κατόπιν εφέσεως που άσκησε ενώπιόν του ο Benincasa κατά της αποφάσεως αυτής, ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Θεωρείται ένας ενάγων ως καταναλωτής κατά την έννοια των άρθρων 13, πρώτη παράγραφος, και 14, πρώτη παράγραφος, της Συμβάσεως των Βρυξελλών και όταν η αγωγή αφορά σύμβαση την οποία ο ενάγων έχει συνάψει όχι προς τον σκοπό μιας ήδη ασκούμενης επαγγελματικής δραστηριότητας αλλά μιας επαγγελματικής δραστηριότητας που πρόκειται να αναληφθεί μελλοντικώς (εν προκειμένω: συμφωνία franchise προς τον σκοπό δημιουργίας αυθύπαρκτης επαγγελματικής υποστάσεως);

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, περιλαμβάνει το άρθρο 13, πρώτη παράγραφος, περίπτωση 1, της Συμβάσεως (πώληση ενσωμάτων κινητών με τμηματική καταβολή του τιμήματος) μια συμφωνία franchise η οποία αφορά την υποχρέωση του ενάγοντος να αγοράζει από τον αντισυμβαλλόμενο για χρονικό διάστημα που εκτείνεται σε περισσότερα έτη (3 έτη) τα αντικείμενα και τα εμπορεύματα που είναι αναγκαία για τον εξοπλισμό και τη λειτουργία ενός καταστήματος (χωρίς να έχει συνομολογηθεί τμηματική καταβολή του τιμήματος) καθώς και να καταβάλει αμοιβή ενάρξεως εργασιών, από το δεύτερο δε έτος της δραστηριότητας να καταβάλει ως δικαιώματα για την άδεια 3 % του κύκλου εργασιών;

3) Είναι το ορισθέν στο πλαίσιο συμφωνίας διεθνούς δικαιοδοσίας δικαστήριο κράτους μέλους κατά το άρθρο 17, πρώτη παράγραφος, της Συμβάσεως αποκλειστικά αρμόδιο και όταν με την αγωγή ζητείται, μεταξύ άλλων, να αναγνωρισθεί ότι στερείται κύρους η σύμβαση στην οποία περιέχεται η ίδια η συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας με την ακόλουθη διατύπωση: "Για κάθε διαφορά που αφορά την ερμηνεία, την εκτέλεση ή άλλα ζητήματα της παρούσας συμβάσεως αρμόδια είναι τα δικαστήρια της Φλωρεντίας", που συνομολογήθηκε ειδικά με αναφορά στα άρθρα 1341 και 1342 του Codice Civile (ιταλικού αστικού κώδικα);»

Επί του πρώτου ερωτήματος

11 Με το πρώτο του ερώτημα, το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν τα άρθρα 13, πρώτη παράγραφος, και 14, πρώτη παράγραφος, της Συμβάσεως έχουν την έννοια ότι ο ενάγων που συνήψε σύμβαση όχι προς τον σκοπό μιας ήδη ασκούμενης αλλά μιας μελλοντικής επαγγελματικής δραστηριότητας μπορεί να θεωρηθεί ως καταναλωτής.

12 Συναφώς, πρέπει κατ' αρχάς να υπομνησθεί η αρχή που καθιέρωσε η νομολογία (βλ., ιδίως, τις αποφάσεις της 21ης Ιουνίου 1978, 150/77, Bertrand, Συλλογή τόμος 1978, σ. 441, σκέψεις 14 έως 16 και 19, και της 19ης Ιανουαρίου 1993, C-89/91, Shearson Lehman Hutton, Συλλογή 1993, σ. I-139, σκέψη 13), κατά την οποία, για την ομοιόμορφη εφαρμογή της Συμβάσεως των Βρυξελλών σε όλα τα συμβαλλόμενα κράτη, είναι ανάγκη οι έννοιες που απαντούν σ' αυτήν, οι οποίες ενδέχεται να έχουν διαφορετικό περιεχόμενο στο εσωτερικό δίκαιο των συμβαλλομένων κρατών, να ερμηνεύονται αυτοτελώς, αναγόμενες κυρίως στο σύστημα και στους στόχους της Συμβάσεως. Τούτο ισχύει επομένως και για την έννοια «καταναλωτής» των άρθρων 13 επ. της Συμβάσεως, έννοια η οποία έχει πρωταρχική σημασία για τον προσδιορισμό των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων.

13 Στη συνέχεια, πρέπει να τονισθεί ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία, στο σύστημα της Συμβάσεως, η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων του συμβαλλομένου κράτους στο έδαφος του οποίου ο εναγόμενος έχει την κατοικία του αποτελεί τη γενική αρχή, μόνο δε κατά παρέκκλιση από την αρχή αυτή προβλέπει η Σύμβαση περιοριστικώς απαριθμούμενες περιπτώσεις κατά τις οποίες ο εναγόμενος μπορεί ή οφείλει, αναλόγως της περιπτώσεως, να εναχθεί ενώπιον δικαστηρίου άλλου συμβαλλομένου κράτους. Επομένως, οι περί διεθνούς δικαιοδοσίας κανόνες που εισάγουν παρέκκλιση από την ανωτέρω γενική αρχή δεν μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα ερμηνεία της Συμβάσεως βαίνουσα πέραν των προβλεπομένων σ' αυτήν περιπτώσεων (προαναφερθείσα απόφαση Shearson Lehman Hutton, σκέψεις 14 έως 16).

14 Η ερμηνεία αυτή επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο όταν πρόκειται για κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας, όπως το άρθρο 14 της Συμβάσεως, ο οποίος επιτρέπει

στον κατά την έννοια του άρθρου 13 αυτής καταναλωτή να εναγάγει τον αντισυμβαλλόμενο ενώπιον των δικαστηρίων του συμβαλλομένου κράτους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο ενάγων. Πράγματι, πέραν των ρητώς προβλεπομένων περιπτώσεων, η Σύμβαση φαίνεται ότι διάκειται σαφώς εχθρικώς στην αποδοχή της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων της κατοικίας του ενάγοντος (βλ. αποφάσεις 11ης Ιανουαρίου 1990 στην υπόθεση C-220/88, Dumez France και Tracoba, Συλλογή 1990, σ. I-49, σκέψεις 16 και 19, και Shearson Lehman Hutton, προπαρατεθείσα, σκέψη 17).

15 Όσον αφορά την έννοια του καταναλωτή, το άρθρο 13, πρώτη παράγραφος, της Συμβάσεως ορίζει τον καταναλωτή ως το πρόσωπο που ενεργεί για σκοπό που «μπορεί να θεωρηθεί ξένος προς την επαγγελματική δραστηριότητα αυτού». Κατά πάγια νομολογία, όπως προκύπτει από τη διατύπωση και τη λειτουργία που επιτελεί, η διάταξη αυτή αφορά μόνον τον τελικό καταναλωτή ως ιδιώτη, ο οποίος δεν εμπλέκεται σε εμπορικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες (προαναφερθείσα απόφαση Shearson Lehman Hutton, σκέψεις 20 και 22).

16 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, προς απόδειξη της ιδιότητας του καταναλωτή, έννοια που πρέπει να ερμηνεύεται στενά, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η θέση του προσώπου σε συγκεκριμένη σύμβαση, σε σχέση με τη φύση και τον σκοπό αυτής, και όχι η υποκειμενική κατάσταση του ίδιου αυτού προσώπου. Όπως ορθώς τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 38 των προτάσεών του, ένα και το αυτό πρόσωπο μπορεί να θεωρηθεί ως καταναλωτής στο πλαίσιο ορισμένων πράξεων και ως επιχειρηματίας στο πλαίσιο άλλων πράξεων.

17 Κατά συνέπεια, μόνον οι συμβάσεις που συνάπτονται για την κάλυψη ιδίων καταναλωτικών αναγκών ενός ατόμου σε ιδιωτικό επίπεδο εμπίπτουν στις διατάξεις που προστατεύουν τον καταναλωτή ως θεωρούμενο οικονομικώς ασθενέστερο μέρος. Η ηθελημένη από τις διατάξεις αυτές ιδιαίτερη προστασία δεν δικαιολογείται στην περίπτωση συμβάσεων που έχουν ως σκοπό επαγγελματική δραστηριότητα, έστω κι αν αυτή προβλέπεται για το μέλλον, δεδομένου ότι ο μελλοντικός χαρακτήρας μιας δραστηριότητας ουδόλως αναιρεί την επαγγελματική της φύση.

18 Επομένως, συνάδει προς το γράμμα και το πνεύμα, καθώς και τον σκοπό των εξεταζομένων διατάξεων να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το ειδικό καθεστώς προστασίας που θεσπίζεται με τις διατάξεις αυτές αφορά αποκλειστικώς τις συμβάσεις που συνάπτονται εκτός του πλαισίου και ανεξαρτήτως οιασδήποτε επαγγελματικής δραστηριότητας ή επιδιώξεως, ενεστώσας ή μελλοντικής.

19 Επομένως, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 13, πρώτη παράγραφος, και 14, πρώτη παράγραφος, της Συμβάσεως έχουν την έννοια ότι ο ενάγων που έχει συνάψει σύμβαση όχι προς τον σκοπό ενεστώσας αλλά μελλοντικής επαγγελματικής δραστηριότητας δεν μπορεί να θεωρηθεί καταναλωτής.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

20 Ενόψει της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο ερώτημα αυτό.

Επί του τρίτου ερωτήματος

21 Με το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το δικαστήριο συμβαλλομένου κράτους, που ορίζεται στο πλαίσιο ρήτρας διεθνούς δικαιοδοσίας, συνομολογηθείσας εγκύρως από πλευράς άρθρου 17, πρώτη παράγραφος, της Συμβάσεως, είναι αποκλειστικά αρμόδιο και όταν με την αγωγή ζητείται, μεταξύ άλλων, να αναγνωρισθεί η ακυρότητα της συμβάσεως που περιέχει την εν λόγω ρήτρα.

22 Επομένως, το αιτούν δικαστήριο θέτει το ζήτημα αν μία ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας, που έχει συνομολογηθεί εγκύρως από πλευράς κανόνων της Συμβάσεως και έχει περιληφθεί στην κύρια σύμβαση, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη αυτοτελώς και ανεξαρτήτως οποιουδήποτε ισχυρισμού αφορώντος το κύρος της υπόλοιπης συμβάσεως.

23 Το άρθρο 17, πρώτη παράγραφος, της Συμβάσεως ορίζει:

«Αν τα μέρη, από τα οποία ένα τουλάχιστον έχει την κατοικία του στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους, συμφώνησαν ότι ένα δικαστήριο ή τα δικαστήρια συμβαλλόμενου κράτους θα δικάζουν τις διαφορές που έχουν προκύψει ή που θα προκύψουν από συγκεκριμένη έννομη σχέση, το δικαστήριο αυτό ή τα δικαστήρια του κράτους αυτού έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία. Μια τέτοια συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει να καταρτίζεται είτε γραπτά (...).»

24 Συναφώς, πρέπει κατ' αρχάς να γίνει διάκριση μεταξύ της ρήτρας διεθνούς δικαιοδοσίας και των ουσιαστικών διατάξεων της συμβάσεως στις οποίες έχει περιληφθεί η ρήτρα αυτή.

25 Πράγματι, μία ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας, η οποία εξυπηρετεί δικονομικούς σκοπούς, διέπεται από τις διατάξεις της Συμβάσεως των Βρυξελλών, οι οποίες σκοπούν στη δημιουργία ενιαίων κανόνων δικαστικής διεθνούς δικαιοδοσίας. Αντιθέτως, οι ουσιαστικές διατάξεις της κύριας συμβάσεως, στην οποία έχει περιληφθεί η ρήτρα, καθώς και κάθε αμφισβήτηση περί του κύρους της, διέπονται από τη lex causae η οποία ορίζεται από το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο του κράτους του forum.

26 Στη συνέχεια, πρέπει να τονισθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ο σκοπός της Συμβάσεως συνίσταται ιδίως στην ενοποίηση των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων των συμβαλλομένων κρατών καθώς αποφεύγεται, στο μέτρο του δυνατού, η αύξηση των αρμοδίων — για την ίδια έννομη σχέση — δικαστηρίων και ενισχύεται η έννομη προστασία των εγκατεστημένων στην Κοινότητα προσώπων, επιτρέποντας αφενός στον ενάγοντα να εντοπίζει ευκόλως το δικαστήριο στο οποίο μπορεί να προσφύγει και αφετέρου στον εναγόμενο να προβλέπει λογικώς το δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί να εναχθεί (αποφάσεις της 4ης Μαρτίου 1982, 38/81, Effer, Συλλογή 1982, σ. 825, σκέψη 6, και της 13ης Ιουλίου 1993, C-125/92, Mulox IBC, Συλλογή 1993, σ. I-4075, σκέψη 11).

27 Είναι ομοίως σύμφωνο προς αυτό το πνεύμα ασφάλειας δικαίου το να μπορεί εύκολα το επιληφθέν εθνικό δικαστήριο να αποφαίνεται επί της αρμοδιότητάς του βάσει των κανόνων της Συμβάσεως, χωρίς να είναι αναγκασμένο να προχωρήσει στην κατ' ουσίαν εξέταση της υποθέσεως.

28 Αυτή η μέριμνα διασφαλίσεως της ασφάλειας δικαίου μέσω της δυνατότητας να προβλέπεται με βεβαιότητα το αρμόδιο δικαστήριο έχει ερμηνευθεί στο πλαίσιο του άρθρου 17 της Συμβάσεως που ευνοεί τη βούληση των συμβαλλομένων μερών και θεσπίζει αποκλειστική αρμοδιότητα, αγνοώντας κάθε αντικειμενικό στοιχείο συναφείας μεταξύ της επίδικης σχέσεως και του υποδεικνυομένου δικαστηρίου, μέσω καθορισμού αυστηρών τυπικών προϋποθέσεων (βλ., συναφώς, την απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1997, C-106/95, MSG, Συλλογή 1997, σ. I-911, σκέψη 34).

29 Το άρθρο 17 της Συμβάσεως αποσκοπεί στον σαφή και επακριβή καθορισμό ενός δικαστηρίου συμβαλλομένου κράτους που είναι αποκλειστικώς αρμόδιο σύμφωνα με τη σύμπτωση βουλήσεως των μερών, εκφραζόμενη σύμφωνα με τις οριζόμενες στη διάταξη αυτή αυστηρές τυπικές προϋποθέσεις. Η ηθελημένη από τη διάταξη αυτή ασφάλεια δικαίου θα μπορούσε εύκολα να θιγεί, αν αναγνωριζόταν σε συμβαλλόμενο μέρος η δυνατότητα να καταστήσει ανενεργό τον κανόνα αυτόν της Συμβάσεως, απλώς και μόνο με τον ισχυρισμό της ακυρότητας του συνόλου της συμβάσεως για λόγους που αντλούνται από το εφαρμοστέο ουσιαστικό δίκαιο.

30 Το συμπέρασμα αυτό συνάδει όχι μόνο με τη λύση που υιοθέτησε το Δικαστήριο στην προπαρατεθείσα απόφαση Effer, με την οποία αποφάνθηκε ότι ο ενάγων μπορεί να επιλέξει το δικαστήριο του τόπου εκτελέσεως της συμβάσεως, σύμφωνα με το άρθρο 5, περίπτωση 1, της Συμβάσεως, ακόμη κι αν η κατάρτιση της συμβάσεως, που αποτελεί τη βάση της αγωγής, αμφισβητείται μεταξύ των διαδίκων, αλλά και προς τη λύση που προκύπτει από την απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1977, 73/77, Sanders (Συλλογή τόμος 1997, σ. 755, σκέψη 15), με την οποία αυτό έκρινε ότι, στο πλαίσιο του άρθρου 16, περίπτωση 1, της Συμβάσεως, στην περίπτωση μισθώσεως ακινήτων εξακολουθεί να υφίσταται διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους στο οποίο βρίσκεται το ακίνητο ακόμη κι αν το αντικείμενο της διαφοράς αφορά την ύπαρξη της συμβάσεως μισθώσεως.

31 Πρέπει να προστεθεί ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να ερμηνεύσει τη ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας της οποίας έγινε επίκληση ενώπιον του, προκειμένου να καθορισθούν οι διαφορές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της (απόφαση 10ης Μαρτίου 1992, C-214/89, Powell Duffryn, Συλλογή 1992, σ. I-1745, σκέψη 37). Επομένως, σ' αυτό εναπόκειται εν προκειμένω να κρίνει αν η ρήτρα της οποίας γίνεται επίκληση ενώπιόν του, και η οποία αφορά «κάθε διαφορά» που αφορά την ερμηνεία, την εκτέλεση ή «άλλα ζητήματα» της συμβάσεως, αφορά επίσης κάθε αμφισβήτηση περί του κύρους της συμβάσεως αυτής.

32 Επομένως, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το ορισθέν στο πλαίσιο ρήτρας διεθνούς δικαιοδοσίας, εγκύρως συνομολογηθείσας από πλευράς άρθρου 17, πρώτη παράγραφος, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, δικαστήριο κράτους μέλους είναι αποκλειστικά αρμόδιο και όταν με την αγωγή ζητείται, μεταξύ άλλων, να αναγνωρισθεί η ακυρότητα της συμβάσεως που περιέχει την εν λόγω ρήτρα.

Επί των δικαστικών εξόδων

33 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 5ης Μαΐου 1995 το Oberlandesgericht München, αποφαίνεται:

1) Τα άρθρα 13, πρώτη παράγραφος, και 14, πρώτη παράγραφος, της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχουν την έννοια ότι ο ενάγων που έχει συνάψει σύμβαση όχι προς τον σκοπό ενεστώσας αλλά μελλοντικής επαγγελματικής δραστηριότητας δεν μπορεί να θεωρηθεί καταναλωτής.

2) Το ορισθέν στο πλαίσιο ρήτρας διεθνούς δικαιοδοσίας, εγκύρως συνομολογηθείσας από πλευράς άρθρου 17, πρώτη παράγραφος, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, δικαστήριο κράτους μέλους είναι αποκλειστικά αρμόδιο και όταν με την αγωγή ζητείται, μεταξύ άλλων, να αναγνωρισθεί η ακυρότητα της συμβάσεως που περιέχει την εν λόγω ρήτρα.

Mancini Murray Κακούρης

Kapteyn Ragnemalm

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 3 Ιουλίου 1997.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

R. Grass G. F. Mancini